

Jövő élet.

(Benjamin Jowett.)

Nem árt, ha néhanapján el-elgondoljuk azokat az utakat és módokat, amelyek szerint a halhatatlanság eszméje lelki szemeink előtt természetszerűen kibontakozik. Annyi bizonyos, hogy az üdvözült lélek a mi számunkra nem ölthet valamely érzékelhető alakot. Nem is volna semmi értelme, hogy látható képet rajzoljunk róla. Félig madár, félig emberi ábrázat: csak túlhajtott symbolum volna. Miltonnál az angyali sereg örök harmóniában zengi a mindenható Isten dicséretét. Ez valóban gyönyörű kép, de csak a költő és a festőművész fantáziáját foglalkoztatja. A kebelünkben élő istenországának szemléltetésére már nem alkalmas.

Az üdvözült lélek nincsen helyhez kötve. Nem mondhatjuk, hogy itt, vagy amott lakik: ezen a földön, vagy a másvilágon. És ott hogy' és miként folytatja tovább a maga hivatását. S amikor földi sátorházunk elbomol, mi csoda új hajlék fogadna bennünket? Az üdvözült lélekről mi már csak az eszmék világának költői nyelvén beszélhetünk.

Első sorban talán azt mondhatnók, hogy pihenőre térve, minden földi fájdalomtól megszabadult. Hazament. Föltalálta igazi otthonát, ahol világi gondok többé nem zavarják.

Másodszor, megemlékezünk öróra. Felújítjuk azt az időt, amikor — mint Istennek gyermeke — hű volt önmagához és alázatosan végezte a mindennapi élet robotját; önzetlenül, világi hiúságra soha nem tekintve. Amikor sugárzó és tiszta volt a szava, és tiszta és világos volt az ő egész teste is. Amikor lángolóan tündökölt az elme és bepillantott az Úristen világkormányzó bölcseségének titkaiba.

Harmadszor úgy gondolunk reája, mint akit magával ragadott és boldogított az Isten imádása és az Ember-szeretete, az a véghetetlen szeretet, amely föltétlenül engedelmeskedik az Ő szent akaratának s végre is hajtja azt

a mennyei zarándokút glóriás lépcsőfokain. És mégis be kell ismernünk, hogy ezek azok a dolgok, amelyeket szem nem látott, fül nem hallott, értelem meg nem foghat; mert kívül esnek az emberi érzékelés határain.

Végül, a mi saját egyéni életünkben is lehetett — és miért ne? — egy-egy olyan boldogító pillanat, amikor véges voltunkon fölülemelkedve, a földiség porát leráztuk magunkról, diadalmasan átérezve a mi magasabb elhivatásunk szentségét. Így átszellemülve azután urrá lett fölöttünk a magasságos Isten akarata és mi teljes lelki közösségbe léptünk Ővele s egy időre bár, de fogva tartott és kielégített minket az isteni Igazság és Szeretet teljessége. Ilyen átszellemült pillanatban mondható vala Krisztus is a szent ígéret: „Én Őbennök és Te énbennem, hogy egyetemben mind, de mind tökéletesek legyenek...”

Ilyen kegyelmi tényekben juthat az ember legközelebb a jövő élet és halhatatlanság magasztos eszméjéhez.

Vallás.

(John Caird.)

A vallás az élet művészete. Arra tanít, hogy jók legyünk és minél több jót cselekedjünk. Az az igazán vallásos ember, aki egyúttal őszinte és igazságos, szelid, türelmes és önmegtagadó. Minden szava, minden gondolata és minden cselekedete önzetlen, tiszta és nemes.

Hol tanítják ezt a művészetet? — Nem a négy fal között, hanem a nagy világban. Abban a mindennapi életben, amelynek megvannak a maga gondjai és kísértései, a maga versengései és tülekedései, amelyek az ember jellemét próbára teszik. Ezt a művészetet tehát mindenki gyakorolhatja. Mindennemű hivatás és foglalkozási ág ezer és ezer módot nyújt arra, hogy benne és általa tökéletesítsük magunkat.

Amikor a gyermeket írni tanítják, a mintát elibe teszik s meg is magyarázzák neki, hogy az egyes szavakat miként másolja le. Nem fontos, hogy mit ír. Akármit írjon is, az a földolog, hogy megtanuljon írni.

Amikor a Krisztus tanítványa óhajtók lenni, nem fontos, hogy milyen munkakört tölts be. A munka, amit így végzek, csak segédeszköz. A fődolog az, hogy megtanuljak az evangélium szellemében élni: hiven és igazán követni az én Mesteremet.

A külső forma nem számít. Minden a végrehajtástól, a Mester nyomdokainak követésétől függ.

Ezenközben — természetesen — lehet és kell is imádkozni, bibliát olvasni, elmélkedni és templomba járni, hogy a mi közös, szent eszményeinket a Hívek gyülekezetével együtt ápolgassuk. S amíg ez tart, a világ zajától egy időre elvonulunk. De az ilyen ceremóniák önmagukban nem sokat érnek. Csupán lépcsőfokok az égiekhez való emelkedésben s valódi áldást a vallásos buzgolkodás csak akkor nyújt nekem, ha egészen áthatja és meggazdagítja lelkemet — alkalmassá téve azt a hit magvainak dús gyümölcsözésére.

Használjuk föl hát, Testvéreim, ezeket a segédeszközöket is örökkévaló céljaink megvalósítására! Legyen a mi vallásunk valóban az élet művészete: hogy ilyenformán jók legyünk és minél több jót cselekedjünk — Isten dicsőségére és embertársaink javára!

Kereszténység.

(Theodore Parker.)

Názárethi mesterünk tanítása szerint, a kereszténység lényege nem egyéb, mint tiszta erkölcsiséggel párosult, mélységes hit. Végeredményében tehát: önzellen isten- és emberszeretet.

Alapvető dogmája — a hívő lélek mélyén gyökerező, diadalmas igazság: van Isten s ez az Isten egyetlen egy.

Jelmondata: Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!

Külső megnyilatkozása: istenes élet. Föltétlen engedelmesség az Isten szent akarata iránt. Ami megkívánja, hogy igazi szándékból, legjobb tehetségünk szerint mindig csak jót tegyünk.

Itélőszéke, mely büntet vagy jutalmaz: Isten szava a lelkiismeretben; az a benső bíró, az az örök isteni Jelenlét, amely a semmiből hívott elő minket és a fejünk fölött ragyogó csillagvilágokat. Krisztus és az ő mennyei Atyja a mi emberi kebelünkben.

Mindez olyan egyszerű, hogy a kis gyermek is megérti. Mindez olyan szép, hogy annál többet a legnagyobb tudós se tudna kifundálni.

Az emberi ész s éppen úgy a hit és a lelkiismeret — akárhogy vizsgálja is — se kivetni valót, se hiányt nem talál benne.

Lássuk csak, hogy mire kötelez a fenti tételek elfogadása minket, mint az Úr Jézus tanítványait?

Ezek a követelmények, amelyek önként folynak az istenes élet kívánalmaiból, a következők: alázatosság, tisztelet, józanság, gyöngédség, jótékonyság, megbocsátás, bátorság, lemondás, élő hit és munkás szeretet. Mindezeket magában foglalja — szívünk hústábláira írva — Jézusunk két főparancsolata: „Szeresd az Istent teljes lelkedből és minden erődből“ és „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!...“

A kereszténység végcélja tehát az, hogy a hívő lelkeket egyesítve Istennel, mint ahogy Krisztus is egy vala az ő Istenével, mennyei Atyjával. Ebben a vonatkozásban azután minden jótét lélek — jóságban és engedelmességben — elválhatatlanul egybeforhat az örök Alkotóval. — Igazságban, szeretetben élve, fenkölt gondolatok foglalkoztatják elménket, átszellemült érzések dobogtatják a mi szívünket. Nem is tehetnénk mást, mint ami az Isten szent akarata, amellyel együtt áll, vagy bukik, a véges ember és a nagy Mindenség egyaránt.

Tiszta, tökéletes élet, amelynek éltető alapeleme: az imádság... Imádkozzunk, hogy az Isten adjon nekünk mindig elegendő erőt, hogy ezt a kiapadhatatlan, mennyei segédelmet a magunk és embertársaink javára fordíthassuk.

S ezenközben teljes szabadságot enged mindenkinek. Nem kívánja, hogy mindnyájan egyformán gondolkozzunk. De megköveteli, hogy őszinte és képmutatás nélkül

való legyen a mi meggyőződésünk, és hogy igyekezzünk minél közelebb jutni az igazság örök forrásához.

Nem kívánja, hogy mindannyian — mintegy zsinór szerint — egyformán és ugyanolyan módon éljünk; de megköveteli, hogy életünk tiszta és becsületes legyen — útban az isteni tökéletesség felé...

Szeretet.

(Robert de Lamennais.)

Földi életünk olyan rövid: milyen jó volna, ha ezt a pár napot itt igaz békességben tölthetnők!

A békesség a szeretet gyümölcse: hogy mindenkivel jó békességben élhessünk, bizony nem egyszer — méltatlanul — túrnunk és szenvednünk kell.

Senki sem tökéletes. Alig van ember hiba nélkül. Sokszor egyik a másnak vagyunk a terhére. És ezt a terhet egyedül a szeretet teszi elviselhetővé.

A mi nagy Mesterünkről írva van, hogy szerette az Övéit földi életében s szeretett mindnyájunkat végzetlenül.

A szeretet nem csügged. Soha el nem fárad az élet gondjai között. A szeretet határtalan és kimeríthetetlen. Megemésztí önmagát; de ismét újraéled s minél többet ad és osztogat a magából, annál inkább bővelkedik.

Bizony, mondom Tinéktek: a szerető szív már e földön mennyországot teremt maga körül; mert Isten van öbenne... s az Isten — szeretet.

Mint a harmatcsepp a kis virág kelyhén, úgy ragyog-tündököl a szeretet az istenes lélek tükörében...

Oh, bár mindenki úgy szeretné az Övéit, azokat, akiket az Úr gondjaira bízott! Ugy szeretné — csakugyan — mint az igazi édes Anya!...

Testté vált Ige.

(W. C. Gannett.)

Hogyha van egy megértő kedves, jó barátod, adj hálát érte a mindenható Istennek! Hogyha senkid sincs, legalább a szobád falát ékesítsd nagy férfiak arcképeivel. Amint reájok föltekintesz, a képek életre kelnek, kilépnek a keretből. Hangjuk, mint ellenállhatatlan harci riadó, magával ragad; máskor meg szeliden megnyugtat, mintha virágos réten, lassú csermely partján, andalognál. Most a lelkesedés borít lángba, majd szégyenérzet fog el, amint biztatólag intenek feléd, avagy megdorgálnak a te javadra — lelki tisztaságodat munkálva. Ha csak fősóhajtasz és neveiket imáidba foglalod, már az is jót tesz neked.

Mélységes nagy igazság van elrejtve a testté vált Ige tanában. Isten, aki ott lappang a szikla kebelén, ott illatozik a virág kelyhében, ott szárnyal a madarak röptében, — földi eszméletünkhöz közvetlen közel állva — nekünk is megmutatja magát, még pedig emberi alakban: az Ő választott edényeiben. S amint egymás szemébe tekintünk, úgy tetszik nekünk, mintha Isten maga mosolyogna felénk. — A nagy tudós Bunsen az ő hűséges élettársának — a halálos ágyon — elhaló hangon, de mélységes hittel mondá: „A te orcádon megláttam az Örökkévalót.“

A biblia.

(S. T. Coleridge.)

Ahová csak az élő kijelentés sugara eljutott, az emberek nemzedékről nemzedékre sok nemes ösztönzést, sok megszívlelni való dolgot találtak a Szentírásban. A szükkölködő — lelki táplálékot, a gyöngye — erőt, a szenvedő — vigasztalást; sőt még aki alig-alig lett volna méltó arra, az is megtalálta benne az isteni kegyelemnek örök forrását.

A biblia föltárja előttünk a szellemi világot, anélkül, hogy megfeledkeznék a mindennapi élet követelményeiről.

Nincs az a jótét-lélek, aki valaha — valami úton-módon — ne tapasztalta volna, hogy szép reményei és kínzó aggodalmi, legszentebb vágyai és gondolatai nem tovatűnő álmok és ábrándok, hanem angyali üzenetek és látomások, amelyek szüntelenül előttünk lebegnek és magukkal ragadnak bennünket.

Úgy vagyunk vele, mint a zarándok, aki a sötét éjszakában hirtelen megpillant egy fényes csillagot, habozva áll meg egy darabig, majd tanácstalanul tekint körül; de amikor nagysokára észreveszi, hogy egyik utas a másik nyomába lépve, mind-mind azt az egy „vezéresillagot“ követi, megkettőzteni ő is a lépteit és bizalommal halad előre. Bizalma egyre erősödik, amint itt is, ott is az út mentén ősi emlékjelekkel találkozik. Mindeniken ott lobog egy örök mécses s rajta annak a zarándoknak a neve, aki azon a szent helyen pillantotta meg az igaz világosságot.

Szentírásunk gazdag tárházából mindenki úgy és annyit merít, amennyire éppen szüksége van. Az éhező — mennyei manna. A szomjuhozó — kristálytisztá vizet.

A biblia támasza a gyámoltalannak és a gyöngének, öröme és diadaléneke a győzedelmes lelkeknek. A bibliában Isten szól mihozzánk, az Ő földi gyermekeihez: és az égi Atya legjobban tudja, hogy mire van szükségünk.

Munkára fel.

(R. W. Emerson.)

A jó Isten mindnyájunkat felruházott valamelyes tehetséggel az alkotó munkára. Azt a munkát, amit mi végezzünk, helyettünk senki el nem végezheti... Dolgozz hát, fiam, serényen. Végezz el mindent a maga idejében. Akkor majd ráérsz arra is, hogy mások helyett dolgozz. Ez az igazi nyereség. Ne halogass, ne tégy félre soha semmit; mert a halogatás halálos nyavalya. Legyen mindig valami üdvös-hasznos dolog a kezed ügyében. Akármilyen; csak foglalkozzál vele szeretettel, mert az mindig javadra szolgál...

Azután szoktasd hozzá magadat, édes kis fiam, ahhoz is, hogy munkádat alaposan végezd: szívvel-lélekkel, leg-

jobb belátásod, teljes tehetséged szerint. Így lassan-lassan kitűnsz a te társaid fölött. S bizonyára akad majd olyan munkakör, amelyen még az irígység is neked fogja adni a dicsőség pálmáját.

Ez a nemes, lankadatlan munka egyúttal szép és fenkölt gondolatok hordozója s életünknek igazi remekműve. Ez boldogít minket leginkább ezen a földön.

Ilyen legyen a te munkád is. Nem felemás, nem toldott-foldott: mintha csak most került volna ki az Uristen szent kezéből! Lángbetűkkel izzék rajta az örök — „Imprimatur...“

Munkára fel!

Két ablak.

(Edward Carpenter.)

Ejnek éjszakáján kint ültem egy kis kunyhó küszöbén. És a szobából a nyíláson át bágyadt fény szűrődött s ott villogott az örökzöld repkény kúszó lombjain.

Egyszerre csak kinyílt a fejem fölött egy ablak s egy kis gyermek kandikált ki rajta.

Belétekintett a feneketlen nagy éjszakába s lelke megpihent a csillagoknak rezgő táborán.

És ugyanebben a pillanatban valahol messzi, egy ismeretlen földtekén, egy másik gyermekarc kandikált ki az ablakon s a mérhetetlen éjbe bámult, éppen úgy, mint az előbbi kis gyerek.

S más és más világok lakói szinte kíváncsian tekintettek a nagy éjszakába.

De mind visszaborzadtak és megremegtek; mert semmi egyebet nem láttak, csak mélységes ürt és így kiáltottak fel: „Oh, mily sötét, oh, mily véghetetlen, oh, mily rettenetes az Éjszaka!“

Pedig ami alatt ők így töprengenek — Isten szemével nézve — a világmindenségben örökös Nappal van: telve millió napok sugárözönével!

Halhatatlanság.

(J. Estlin Carpenter.)

A kérdés megoldását hiába várjuk a tudománytól. A természet titkán a bölcs elmerenghet, de a megfejtést már a jövőre bízta. Csak a hit hatolhat a dolgok mélyére, kijelentve, hogy lelkünk becsesebb, mint akárhány bolygó égitest s valamennyit könnyen túl is élheti. Halhatatlan léttel szívesen elhordoz bármi nehéz sorsot, bármi veszteséget, mert ami a szellemtől van s annak tulajdona, úgyis fennmarad, a többi meg — csak polyva és salak!

Hátha a nap kihül s a világ megvéhned — akkor? ... Mi lesz, mi történik akkor? ... Nos hát, akkor is jobb a szeretet, mint az önzés; az igazság, mint a hamisság; a tisztaság, mint a bújá vágy ... Itt és most is arra kell törekednünk, hogy a vakok lássanak és a siketek halljanak. Itt és most is ki kell szabadítanunk a foglyokat s a veszendőket minden áron meg kell mentenünk.

Ha örökké nem is élhetnénk, használjuk fel a legjobban arasznyi létünket. Az igazságot, amelyért nap-nap után küzdünk, hó — jég — fagy el nem temeti s hitvesünk, gyermekeink és barátaink szeretete dacol a bús síri magánnyal.

Bármi legyen is a nagy rejtély, ezek ma így vannak, így jelentkeznek a mi számunkra. Ha mindjárt szét is robbanna a föld s ahányan annyifelé sodortatnánk széjjel, ma mégis érdemes nemesen élni és jót cselekedni. S az, aki a pessimistával a világot a halhatatlanság nélkül — értéktelennek, az érényt — hiú ábrándnak s az Istent — ámitásnak tartja, — árulást követ el az egyetlen, örök Igazság ellen, amelyet megismertünk, — megtéveszti a multnak összes vívmányait s az évezredes tapasztalatot sárba tiporja.

Változás.

(James Martineau.)

Életünk állandó törvénye az örökös változás. A virág is hulló levelekből meríti szépségét. S nincs olyan gondolat, áldozat és jóreménység, amelynek ne volna olykor szüksége erőpróbára — a szenvedés néma könnyeiben, a kísértések óráján. Az örökkévalót csak úgy nyerhetjük meg, hogyha készek vagyunk a mulandó élet örömeiről lemondani.

Igy állván a dolog, egy percre se riadjunk vissza a keserű pohártól. És ne óhajtsuk a feltétlen nyugalmat minden áron. Ellenkezőleg, tárjuk ki keblünket vészre és viharra s barátokozunk meg a halál és a veszteség gondolatával. Jó és balsorsban egyaránt bizton és bátran tekintünk előre, fölismerve a feladatot, amely mireánk várakozik. Sőt amikor az isteni kegyelem maga nem gondoskodik olyan alkalmakról, amelyek tétlen szemlélődésünkből kiragadjanak minket, mi magunk keressük az alkalmat, hogy valamely érdemes ügy oltárán önzetlenül meghozzuk a magunk áldozatát. S ebben a szent munkában vezessen bennünket a saját lelkünk sugallatán kívül azoknak a viharedzett hősöknek dicső példája, akik önként vették vállaikra a mások keresztjét.

Szándékaink tisztaságát, a becsület szentségét napvilágra hozza majd az igazság tántoríthatatlan szeretete és a titokban végzett jócselekedet.

És ha egyszer a halál hideg keze lezárja a földi változások beláthatatlan sorozatát, a múlt olyan színben fog feltűnni előttünk, mint az Éden kertje s az örök béke jegyében tündököl a bizonytalan jövő ...

Félelem nélkül és nyugodtan bízzuk hát magunkat az Uristen vezető kezére! Ő majd rávezet bennünket arra az ösvényre — az igaz útra — amelyet a szentek és igazak megszenteltek a mi számunkra, haladva mind a mai napiglan a bánatok Emberének fénylő nyomdokában.

Ami megmarad.

(Brooke Herford.)

Emberi életünknek nincs és nem is lehet magasabb eszmélete, tisztább és szentebb öröme és boldogsága, mint mikor — magunkról és önző céljainkról teljesen megfeledezve — jót teszünk másokkal, a mi hitünknek cselédeivel. Ennek a pillanatnak jóleső melegségét átérezzük a mi szívünkben: s jótetteinknek emléke, mint egy igazi erőforrás, végigkísér bennünket az egész életen át.

Tűnnek évek: jönnek évek... Nap-nap után erőnk hanyatlik. Ami eddig boldogított, lassankint elvesziti fényét, csillogását. Mint őszi fáról a sárguló levél, hervadozva hullanak alá szép reményeink. Csak egy van, ami megmarad; ami nem hervad el soha... Az a jótétemény, amellyel — magunk is esendők lévén, — fölemeljük az elesetteket. Az a mélységes öröm, amellyel gyönyörködni tudunk a mindenségben, Istennek örökszép világában. És az a lelkesedés, amellyel mindvégig részt óhajtunk venni a nagy teremtettség harmonikus munkájában.

Ez a Krisztus bölcselete: ez az élet titka. És ez nem is olyan utólérhetetlen, mint ahogy igen sokan gondoljuk, amikor arról van szó, hogy ideáljainkat megvalósítva, azokat átvigyük a mindennapi életbe... A maga kis körében mindenki tehet valami jót. Tegyük ezt későn-korán s tapasztalni fogjuk, hogy amit másnak oda adtunk, azzal csak a mi szívünk lesz jobb, csak a mi lelkünk lesz gazdagabb.

Ez az, ami nem hervadhat el soha. Ez az, ami örökre megmarad.

Új Vallás.

(Dr. S. M. Crothers.)

A vallást senki emberfia ki nem találta. A vallást senki emberfia el nem törölheti. De amíg csak a kortársak kebelében a vallásos érzés mintegy önként jelentkezik, biztosak lehetünk afelől, hogy az hova-tovább mind szebb és igazabb, vonzóbb és nemesebb alakot fog magára öltetni.

A vallás nem úgy pottyant alá az égből, mint valami csoda. Eredete itt van a mi közvetlen közelünkben. Az élet — a vallás: a vallás — Élet. Ennek erkölcsi és szellemi elemeiben adva van mindenki számára. A vallás — fejlődik. S miközben az alkotó elemek módosulnak és átalakulnak, tisztulnak és megnemesednek, előáll az a vallás, amelyre nekünk — napjainkban — oly nagy szükségünk van.

A szenvedő, de szenvedései közben is megszentelt örömet élvező emberi szívnek a vallása ez. Ez a vallás új rendet, új világot teremt a zűrzavarból. És én szentül meg vagyok győződve, hogy a mi korunk kiválóan alkalmas egy ilyen tisztult, egyetemes és reményteljes Kijelentés befogadására.

A mi korunk, ez a modern világ, a maga végtelenül fejlett technikájával, tudományos eszközeivel és nyughatatlan lelki problémáival egy új vallás magvát hordja a méhében. Ki tud ebből a zűrzavarból kibontakozni? Ki tud ebben a káprázatos új életben tisztán látni? Ki más, mint a józan felvilágosodás barátai, akik minden igazi erkölcsi értéket eleitől fogva számbavettek, megbecsültek és tiszteletben tartottak. Most hát itt az alkalom: teremtsünk első sorban is önnönmagunkban s azután körülöttünk az egész világon összhangzatos és békés, boldog és munkás, szépséges, szabad életet.

Mert ez az — új vallás.

Az igazság győzelme.

(Mazzini.)

Az emberiség történetében nevezetes nagy korszak záródik le, hogy helyet adjon az utána következőnek. Jós igéi már jóelőre felhangzottak itt is, ott is: de az új tudomány igazi Mestere még csak eljövendő vala. És a Mester — az idő teljességében — csakugyan eljött. Jövőbe látó prófétai lélek, telve túláradó szeretettel. Aldozatos lélek, aki mindent az égi Atya szent tetszése szerint cselekszik.

Emberfeletti ember, akinek nincs szüksége a mi dicséretmondásunkra: mert az ő egyszerű neve: Jézus, több csudát tett az idők során, mint amennyi meg van örökítve az öreg Bibliában...

Ő jött és reáhajolt az omlatag világ korhadó tetemére és ébresztgetni próbálta azt az ő hitének szózatos erejével. Ő jött és végtelen szánalommal tekintett embertársaira, akiken elhomályosult az Isten képe s tanítani kezdé őket az új tudomány ígéire: Szeretet — Aldozat — Örökélet... És a halott feltámadott. És a dermedt szívekben újra megindult az egészséges élet vérkeringése. Ami nem sikerült a fontoskodó filozófiának, ezt megteremtette, valóra váltotta az ösztönös érzés. Az óvilág romjain fölépült a keresztény világ, a szabadság és egyenlőség krisztusi birodalma. És az Isten képére teremtett valóság levetette magáról azt, ami esendő és földi máz: s igaz emberségében megnyitotta előttünk a tökéletes élet útját, amelyen Istenhez hova-tovább mind közelebb és közelebb juthatunk.

Krisztus meghalt a keresztfán. De mielőtt meghalt volna, rövid életében, egyszerű tanításaiban közölte népével az örömhírt, a szeretet és megváltás örökkévaló evangéliumát.

Kitől vette, honnan hozta ezeket a szent igéket? Ő maga határozottan és érthetően megmondotta volt, hogy a jó Istentől, az ő mennyei édes Atyjától. Jól tudjuk, hogy a kereszt kínjai között is — az áldozat fönséges áhítatában — Őhöz imádkozott. Itt kezdődik az ő valódi győzelme, amelynek — míg a világ világ lesz — vége nem lesz soha.

Higyjete hát, testvéreim. Higyjete ti, akik az igaz ügyért szenvedtek, higyjete az ő hitével. Higyjete ti apostolok, akiket a jelenvaló világ el nem ismer, be nem fogad, higyjete egy szebb és jobb jövőben. Higyjete hősök, akiket a mai gyáva kor lázadóknak bélyegez, higyjete rettenthetlen bátorságával a dicső keresztthordozónak, aki végtére is diadalmaskodott. Holnap talán már a ti szent háborútok zászlaján is ott ragyog a győzelem glóriás csillaga...

Járjatok az ő nyomdokain! Ne féljete! Ami sikerült a Krisztusnak, miért ne sikerülhetne — Isten után — az egész emberiségnek?!

Csak higyjete: és győzni fogtok.

Lincoln Hitvallása.

(William E. Barton.)

Hiszek egy Istenben, népek és nemzetek őriző pásztoraiban; a mi jóságos Teremtőnkben, gondviselő, mennyei édes Atyánkban, akinek tudta és akarata nélkül egy hajszál is a mi fejünkről le nem eshetik.

Hiszek az Ő örök szentségében és igazságosságában. Elfogadom a Szentírás fönséges tanítását, mely a történelem tanúsága szerint állítja és be is igazolja, hogy csak az a nép igazán boldog és valóban áldott, amelynek Ura és kormányzója a magasságos Isten.

Hiszem és vallom, hogy úgy az egyesek, mint a nép maga állandóan reá vannak utalva erre a mindenek fölött való isteni kegyelemre, amelynek ajándékait a Szentlélek közvetíti a mi számunkra. E végett hibáinkat és bűneinket mélységes alázattal meg kell vallanunk, keserű könnyek között is bizva az örök Biró atyai bocsánatában.

Hiszem és vallom, hogy a Mindenható jelen van a mi életünk rendjén az öröm diadalmas perceiben. És ott van a szomorúság kedvtelen óráiban, amikor az Ő büntető keze csodát művel és a muló rosszat is a mi örök javunkra fordítja.

Hiszem és vallom, hogy a Biblia a legnagyobb kincs, mellyel az Isten jó kedvében ajándékozta meg az emberi nemzetet. Ez a könyv őrzi a mi számunkra a világ Megváltójának végrendeletét.

Hiszem és vallom, hogy ezen a világon a legfőbb törvény az Isten akarata. Rajta kívül minden emberi bizakodás hasztalan és hiábavaló. Az Ő segítségével nélkül nincsen siker, nincsen boldogulás. Aki Őbenne bíz, soha meg nem csalatkozik.

En tehát engedelmes eszköz vagyok az én mennyei Atyámnak kezében. Csak azt teszem, csak azt kívánom, ami megfelel az Ő szent akaratának. Ezért adok Neki hálát minden napon: ezért imádkozom teljes életemben.

Unnepélyesen fogadom s a lelkem üdvösségét is reá teszem, hogy e földön a reám bízott munkát híven elvégezem. Az Úristen parancsolatját követem mindenekben. Senkit se gyűlölök: mindenkit szeretek. És az igazságért bátran síkra szállok.

Bízó reménységgel imádkozva azokért, akiket szeretek s akik engemet szeretnek, lelki szemeimmel már előre óhajtván várom és élvezem — Isten után — a viszontlátás édes örömét az én idvezült társaim szerető körében, az Ő országában.

Ez az én hitem: ez az én vallásom.

Az ifjúságé a jövő.

(Charles Wagner.)

Sötét felhők borítják a látóhatárt. Egyik hibából a másikba esünk. Mindenütt zavar és fejetlenség uralkodik. Ennek keserű gyümölcseitől fanyar a világ képe. És én mégis azt mondom: higyjünk, bízzunk a jövőben! Valami új, diadalmas érzés lobog az ifjúság szívében.

Éjjeli álmunkból fölserkenve, aggódó lélekkel figyeljük az ég jeleit; de már szabadabban lélekezünk, mert a százados lidércnyomásnak vége van. A sír szélén állva, megmértük annak mélységeit. Hitünk-reményünk kihalófélben volt; de most kidörzsöljük az álmod szemünkből s szent örömmel köszöntjük a hajnal pirkadását. Még alig szürkül, — még mindössze csak egy keskeny ezüst fodor az éjszaka nehéz, barna köntösén; de láttára mégis hitünk-reményünk újra éled. A jövő boldog ígérete ott ébred az ifjú szívekben: bátorság, bizalom! Eddig volt, ahogy volt; de ezentúl a világ vastag önzésével és megtévesztő álbölcsületével szemben állítsuk oda mindig — teljes fegyverzetben — az egyszerűséget és az igazságot.

Szentek Egyessége.

(Charles Hargrove.)

Isten házában a mi hitünk és üdvösségünk dolgaival foglalkozunk. Mulandó földi érdek nem köti le figyelmünket, amidőn azokra gondolunk, akik már megfutották a földi pályát s elhivattak egy magasabb szolgálatra. Úgy tetszik nekem, hogy a mai szent napon mind itt vannak körülöttünk. Itt vannak, akik valaha velünk együtt imádkoztak. Itt vannak, akik pénzt, időt és fáradságot nem kímélve, ifjú lelkesedésök legjavát szentelték a közös oltárra.

Isten ígéje, zsoltári dallam nem csendül többé ajkunkon. Barátságos tekintetök sem köszönt immáron minket a kapuban, mint azelőtt. Nem csoda, ha szinte fáj a szívünk, hogy többé nem láthatjuk őket test szerint. De amit a föld megtagad mitőlünk, azt a jóságos ég megadja nekünk, amikor mi is a mi atyáinkhoz takarítottunk. Ott — Ábrahám kebelében — a szentek egyességében, az élő Istennel egybeforrva, élnek a meghaltak is.

Bontakozzunk ki hát szeretteim, bár egy pillanatra, a földi érdekek durva szövevényéből és merüljünk el az örökkévalóság boldog szemléletében, hogyha meg akarunk szabadulni a halál félelmétől. Nincs halál annak számára, aki nem a mának él... Testünk elporlad; de a lélek nem kóston halált. Dermedő kezünk ha nem is érzi a reája nyomott búcsúcsókot, egymást szerető lelkeink ölelkezni soha meg nem szűnnek.

Itt vannak... Itt vannak, akik valaha is velünk együtt imádkoztak. Szentek egyessége — életben-halálban: Mindörökké!

Jelkép.

(Thomas Carlyle.)

A jelkép részint titok, részint kijelentés. Az is fontos, amit elhallgat; az is, amit kimond. Ebből a titokzatos néma beszédből születik meg az Igazság. Elég, ha rátekintünk egy-egy ilyen egyszerű pecsétre, vagy egy művészién kidolgozott jelvényre s máris megértjük annak benső tartalmát, időjárával mindig fokozódó jelentőségét.

Itt a képzelet misztikus csodavilága hatalmába keríti és teljesen leköti a mi szegényes külső világunkat, az érzékszervek prózai birodalmát. A jelképben, az igazi symbolumban, mindig van valami, ami hol tisztán, hol homályosan reávezet a Végtelen Szellem megjelenési módjaira. A Végtelen itt egybeolvad a Végessel: ez által lesz láthatóvá s úgyszólván elérhetővé. Ilyen s ehhez hasonló jelképek vezetnek és kormányozzák az embert, aki boldogságát, avagy boldogtalanságát jórészt ezeknek tulajdoníthatja.

Akarva, nem akarva, minden oldalról ilyen symbolumok veszik körül az embert. Maga a Világegyetem is tulajdonképpen a teremtő Isten roppant jelképe. S tegyük mindjárt hozzá, hogy az ember is a maga lelki világában Istenre mutat vissza. Vagy talán nincs mélyebb symbolikus jelentősége mindannak, amit cselekszik? Nem a titokzatos isteni erő nyilatkozik meg azokban? Szóval, tettel és áldozattal nem a maga örök Evangeliumát hirdeti-e a szabadság jegyében, mint az élet, a természet és a történelem folyton megújuló Messiása? ... Nincs egyetlen kunyhó a föld hátán, amelyben ne az Ő gondolata öltött volna testet. Minden látható jel e szerint a láthatatlan dolgok hordozója. S amilyen mértékben symbolikus, egyben a legszentebb, élő valóság.

Jelkép nélkül az ember tanácstalanul állana a világban. Szüksége van rá, mint a mindennapi kenyérre. Az emberiség történetében azok az igazi nagy korszakok, amelyek fölismerték és megbecsülték a jelkép mélységes erkölcsi jelentőségét. Benne látták — a lélek szemeivel — az isteni akaratnak helyhez és időhöz kötött megnyilatkozását.

Legszebb jelkép az, amikor az író és a költő a maga alkotásában prófétai magaslatra emelkedik s az ő istenét a nagy tömeg elfogadja és az Örökkévalót megillető imáddal veszi körül. Ilyenek a vallási jelképek. S nem is vallás, amelyiknek nincsen ilyen lélekemelő és megnyugtató symboluma.

A különböző korokban — más meg más kultúrális fok mellett — természetesen, ingadozott és változáson ment át ezeknek a vallási jelképeknek a tulajdonképpeni értéke. De egy nem változott: és nem változik — „Jézus Krisztus tegnap és ma, és mindörökké — ugyanaz!” ...

A legmagasabb isteni jelkép — a Názárethi Mester, akinek élete és tanítása egy új világot tárt föl a mi számunkra. Az emberi gondolat itt elérte a tetőpontját: ez ugyanis — a krisztusi kereszténység. Ez is jelkép ugyan, de a Tanítómester tökéletes szereteténél fogva reá szolgált az örökkévalóságra, és arra, hogy hova-tovább mind mélyrehatóbban foglalkozzunk vele s igaz emberségét istenes szándékainkban és cselekedeteinkben mutassuk ki, megvalósítva az általa hirdetett istenországát a mindennapi életben.

Vallás és Költészet.

(C. R. Joy.)

Van az emberi léleknek két nemes ösztöne. Az egyik csendes áhitattal leborulni készlet a mindenható Isten színe előtt. A másik dalba olvad ajkainkon. Ez a kettő egyik a mással rokon. Vallás és költészet ugyanegy teremtő szellem gyermekei. Karöltve haladnak az élet útjain, hogy minket boldogítsanak. Hogyha olykor-olykor eltávolodnak egymástól, a költészet durva és visszataszító lesz, a vallást pedig megbénítják a dogma rideg kötelékei. Legjobb, ha jó testvérek módjára együtt járnak a poros országúton, most bátran szembezállva vésszel és viharral, majd bizakodóan megállva a csillagos égbolt alatt... A vallás az emberi lélek legszebb virága; a költészet annak legtisztább zenéje.

A lélek műhelye.

(Count Kayserling.)

Az idealizmus nem tévedett soha. A történelem tanúsága szerint, szép és dicső dolog küzdeni a jog diadaláért, küzdeni még akkor is, hogyha annak sikere bizonytalan. De hát a mi szempontunkból nem is ez a fő, hanem a küzdelem maga: az az ideális lelkiület, amelyet útjában feltartóztatni, kitűzött céljától eltéríteni sohasem lehet.

Vegyük például Krisztus eljövételét, vagy a nagy francia forradalmat! Mi jót hoztak ezek számunkra? Az anyagi jólét terén, bizony — valljuk meg — édes keveset. Egyelőre majdnem semmit. Sőt azt mondhatnók, hogy a mi mai sorsunk és helyzetünk javításához ez a két világeseemény alig járult hozzá valami jelentős eredménnyel.

De átalakították az emberek gondolkozásmódját. Elősegítették a szociális érzék kifejlődését s lelki világunkat újjáteremtették. A dolog természete azután magával hozza, hogy ezen az úton átalakul lassankint a mi számunkra a külvilág is: az a környezet, amely szükségképpen nem is lehet más, mint aminők mi magunk vagyunk. Végre is, a lélek műhelyében a durva anyag engedni kénytelen a fensőbb akaratnak: átídomul — átszellemül s büszkén hordja magán az ikertestvérek kettős védjegyét ... In memoriam ...

„Új Teremtés.”

(J. T. Sunderland.)

Ez a világ nem is olyan régi. Úgy tetszik nekem, mintha még csak most hajnalodnék. Az, aki nyitott szemmel nézi a világot, alig tud betelni az új teremtés gyönyörével. És ez folyton-folyvást ismétlődik — egyre fokozottabb mértékben — amióta eszével és szívével a világóriási tervezetében az ember maga is munkatársa lett az Istennek és a természetnek. A háziállatokat, amelyek nekünk tejet — tojást — gyapjat nyújtanak s igánkat von-

ják, az ember szelidítette meg; tovább fejlesztve bennök — Isten után — a faji kiválóságok nemes ösztönét... A teljes szegfű és a többi nemesített virág — mind az emberi kéz verejtékes munkájának gyümölcse, amelyen ottan lebeg a jó Istennek atyai áldása. Szép a vadrózsa is künn a domboldalon; de mennyivel szebb a mi kis kertünkben pompázó rózsaszál, amely az Istennek és az Embernek együttes munkáját dicsőíti!...

Am az ember teremtő ereje nem szorítkozik pusztán anyagi dolgokra. Istennek útjait járja, az Ő gondolatait gondolja végig, állandó és mindenre kiterjedő munkát végezve a természeti világban is. Hát még a szellemi világ fönséges birodalmában, ahol minden ébredő nap egy-egy új teremtés!...

Ez a világ nem is olyan régi. Úgy tetszik nekem, mintha még csak most hajnalodnék!...

Lelki egység.

(Dr. J. F. Newton.)

Az emberiség lelki egysége maga után vonja a társadalmi és a gazdasági egységet is. Mi egyéb a vallás, mint a közös mennyei édes Atyának uralma az emberek testvéri szent szövetségében? Attól függ tehát az evangelium ereje, hogy Krisztus követői között mennyire tudja ápolni és fenntartani a testvériség eszméjét, az igazi lelki egységet. Mert a kereszténység nem tan, és nem könyvtudomány, hanem — élet... S mint ilyen, a legjobb tanítómester, aki mélységes gondolatokat ébreszt elménk világában, nemes érzéseket fakaszt a lélek műhelyében s akaratunkat — a Teremtőnek alárendelve — odaállítja, beidegezi az emberi közjólét gyógyító munkájába.

Ha nem csalódom, ebben az irányban működnek manapság a világ szellemi vezérei. Nem hiú reménység tehát, hogy a jobb belátás, a kölcsönös megértés — végre valahára — diadalmaskodni fog a felekezeti torzsalkodás fölött. A régi korlátok elavultak. Semmi szükség többé

rájuk ebben a modern világban, amelynek vívmányaival
úgyis már jó ideje kiáltó ellentétben állottak.

Az áldatlan szóharc, a szórszálhasogató viták helyett
állítsuk már egyszer összes testi és lelki erőinket —
együttesen — a Krisztus szolgálatába; mert ha nem, akkor
a kétezeréves kereszténység továbbra is csak pusztá ábránd
marad... Egy szép legenda, amelyben az egyedüli fény-
pont a Krisztus alakja, amely utolérhetetlen magasságban
lebeg fölöttünk s amelynek sugarait itt alant — ebben a
sivatag világban — elnyeli és áldás helyett — átokká vál-
toztatja át a lelki sötétség: az istentagadás és az ember-
gyűlölet.

Japánból nemrégiben azt üzenték nekünk, már t. i. a
keresztény egyházaknak:

„Dogmákra nincs szükségünk.
Ha csakugyan jót akartok tenni
velünk, küldjétek el hozzánk
magát a Krisztust!...“

Nélküle nincs egyház. Nélküle nincsen lelki egység. S
az üdvösség se kell nekünk, amíg — szégyenszemre —
milliók sorsa: örök kárhozat.

FÜGGELÉK.

Az Unitárizmus.

Az unitárizmus az egyén vallása; szemben a tömeg-
vallással, amely intézményeivel megköti annak további
fejlődését. Ám az unitárizmusnak is, ha nem akar elveszni
a filozófiák váltakozó rendszereiben, szüksége van külső
szervezetre, amint ezt a körülöttünk tündöklő ősök is bizo-
nyítják, akik annak idején életet és vért áldoztak az uni-
tárizmusért. Ez a tradíció minket is kötelez. S a mai sza-
badabb korszak ugyancsak int, hogy amit ők számunkra
megőriztek, veszendőbe menni ne engedjük.

Az unitárizmus nem köti meg az embert hitében és
lelkiismeretében. Csak a merő subjektívitás helyett objek-
tív kialakulást és a krisztusi vezérelvekben összhangot
követel.

Az unitárizmus az egyén vallása, midőn az universu-
mot egy nagy egésznek, az emberiséget egy óriási egyéni-
ségnek, múltat — jelent — jövőt az örökkévalóság jegy-
ben állónak tekinti; s felülemelkedve a kicsinyes felekezeti
korlátokon, minden embert testvér gyanánt fogad kebe-
lére. Legmagasabb ideálja: az istenfiúság hatalmas reve-
latiója — „En és az Atya egy vagyunk!...“ Vallása és
világnézete, hite és meggyőződése minden felvilágosult
embernek.

J. M.

Pax.

(„Magyarok Békekönyve“ számára.)

Addig nem lesz Béke a világon, amíg az emberek —
mint Isten gyermekei — meg nem értik egymást. Krisztus
alapvető tanítása: az embertestvériség; a tiszta szeretet

mindnyájunkat arra kötelez, hogy jó békességben éljünk egymással. Ennek a békességnek áldott szelleme áradjon ki az egyes ember kebeléből a családra, a családból az emberi társadalomra; a társadalomból a népek és nemzetek szent szövetségére. Amde ennek az örök-békének a záloga nem lehet csupán a szeretet... Az *Igazságnak* kell győznie és uralkodnia mindenek felett. J. M.

Áldozati ének.

(Rab. Tagore.)

Hagyj fel az örökös, egyhangú ceremóniával! Ki az, akit imádsz a templom magányos, sötét zúgában, zárt ajtók mögött? Nyisd ki a szemedet, hisz az Isten, akit te imádsz, ottan nincs jelen.

Ott van Ő, ahol a szántóvető túrja a kemény göröngyöt, ott van Ő, ahol az út mentén a kötőrő apróra zúzza a sziklaköveket. Velök van záporosóban és napsugárban; állandóan velök, és vastag por lepi be köntösét. Tedd hát félre te is a reverendát s jer — miként Ő — ki a szabadba, a poros országútra!

Megváltás után sóvárogsz? Hol van ez a megváltás a te számodra? Hiszen az Alkotó maga is önként, nagy lelki örömmel vette magára a Teremtés szent kötelekeit, szeretetben örökre egybeforrva mindannyiunkkal — elválhatatlanul...

Mit ér hát a tétlen szemlélődés? Mi haszna — virág? Mi haszna — tömjén? Ne bándd, ha szinte ünneplő ruhád feslik és be is piszkolódik: jöjj elejébe, állj melléje arcodnak verejtékével... munkában, törődésben!

Amit a Lélek mond...

(Rabindranath Tagore.)

Amikor kis gyermek valék, az Isten is úgy tűnt föl nekem, mint egy gyermek. Mintha csak játszótársam lett volna! Máskülönben nem tudtam volna elviselni az emberi gyarlóságot, azt a nyomasztó gondot, hogy vagyok is, nem is.

Akkoriban csupa apró-cseprő dolgokkal foglalkoztam. Játékszereim is ilyenek voltak: egy jó nagy homokbucka s hozzája vékony pálcikák. Mindazonáltal előttem megvolt mindezeknek a maguk jelentősége s játékszereimet éppen olyan nagyra tartottam, mint a felnőttek a magukét... Gyermek Offensége előtt meghajolt a világ, mert az én kicsinységemben a Végtelen titka tárult föl lelki szemei előtt.

Ugyanígy kell bánnunk az ifjúval is. Éretlensége és tapasztalatlansága miatt nem szabad őt lebecsülnünk. Öneki is megvan a joga, hogy osztályrészét követelje; mert az örökkévaló Isten hervadhatatlan koszorút font feje köré s fülébe súgta, hogy e világnak minden kincse az övé.

Ott van hát a Végtelen — mindenütt... Ott, a gyermekkor nyíltságában és őszinteségében. Ott, az ifjúság erejében. És ott a férfikor higgadt bölcsességében... A gondtalan játék csak előkészület a komoly munkára s az élet javainak boldog élvezetére.

Üzenet.

(Napkeletről — Napnyugatnak.)

Akik bíznak az emberi természetben, azok előre látják, hogy a Nyugat a mostani zürzavarból végre is diadalmasan fog kikerülni. Százados küzdelmeinek gyümölcsét sárba nem tiporhatja a múlandó dolgokért való vad túlekedés, ami nem méltó az emberhez. Hiszen máris széltében aggódnak a mai felborult helyzet miatt. Keresik és

kutatják a kibontakozás útjait. Alaposabb rendszert és bölcsőbb diplomáciai berendezkedést sürgetnek.

Ennek érdekében a Nyugatnak — keserű leckék után — be kell látnia, hogy tévedett és áltatta önmagát, amikor vakon bízott a nagyképűen egymásra halmozott rendszerekben. Teljesen őszintének és igaznak kell lennie, ha számot tart az üdvösségre. Különben a kebelében folyton emésztő tűz — előbb-utóbb — az egész világot lángba borítja. Egyszer — akkor, talán nemsokára — magához tér s telhetetlen vágyát, berzenkedő gőgjét mérsékelve, mindezekért gazdag kárpótlást talál majd az emberiségnek békés, boldog örökéletében.

Rabindranath Tagore.

III. EGYHÁZI BESZÉDEK ÉS ELŐADÁSOK.